

Dk - DIALOG

Cena 12,- Kč

Pro členy Demokratického klubu zdarma

ÚVODNÍ SLOVO

Jubilejní rok 2014, jakož i první měsíc roku následujícího, přinesly České republice, Evropě i celému světu dva velké a nebezpečné problémy: zesílení agresivity terorismu a válku na východě Ukrajiny.

Nebudu zde opakovat sled událostí, vrátím se jen k jejich závěru. V Paříži manifestovalo půl druhého milionu lidí proti terorismu. Zdálo se, že se civilizované lidstvo sjednotilo v boji proti zlu, ve skutečnosti je však v této jednotě rozdělené. Jedna část vidí řešení v oslovení všech mírumilovných muslimů, jichž je podle jejich předpokladů naprostá většina, vedení dialogu, upuštění od všeho, co by je mohlo urážet, a získat je jako spojence v boji proti teroristické menšině; ten pak vést především policejními prostředky. Část druhá v existenci většího množství mírumilovných muslimů nevěří a navrhuje zastavení imigrace, případně i vracení muslimů do zemí jejich původu a v případě nutnosti i řešení ozbrojenou silou. Tento rozpor se promítá i do další polohy. Proti sobě stojí zastánci „absolutní“ svobody proti těm, kdo by navzdory právu říkat cokoli chtěli svá slova vážit s ohledem na důstojnost svých oponentů.

Pokud jde o mne, jsem samozřejmě pro to, abychom udělali vše myslitelné pro mírové řešení. Lidstvo by jím minimalizovalo ztrátu krve a stalo by se vyspělejší. Toto řešení ovšem stojí a padá s platností hypotézy o mírové většině. Proto považuji za správné udělat skutečně vše pro získání většiny muslimů pro mírovou koexistenci, zároveň však stanovit časový limit, po jehož uplynutí by v případě absence pozitivních výsledků nastala fáze užití síly s využitím všech nezbytných prostředků. Proto také časový limit nesmí být příliš vzdálený, aby náš západní svět v oně lhůtě neztratil svou převahu. Tři roky zajisté stačí.

Otázka absolutní svobody je přítomna ve veškerých konfliktech nejen v tom, jímž se dnes zabýváme. Právo je někdy nazýváno minimem morálky, čili zákon a případně trest má nastoupit až v případě jednání, v němž není ani toto minimum. Přál bych si, aby projevy, ať již mluvené, psané či kreslené, v žádném případě do pásma trestu nespádaly. Ale současně je třeba, aby se takové užívání svobody, v němž je morálka těsně nad oním minimem, setkávalo s hlasitými projevy kritiky, odmítání, odporu či pohrdání. Bourání některých tabu může být užitečné, bourání tabu jakožto program však znamená destrukci společnosti.

V ukrajinském konfliktu lze buď Ukrajině pomáhat a povzbuzovat ji k obrannému boji, nebo ji vyzývat ke kapitulaci, i když se jí tak nebude říkat. Mějme však na paměti, že zde jde nejen o Krym a východ Ukrajiny, ale v dalším období o celou Ukrajinu, o další evropské země včetně ČR a možná i o celý „poloostrov“, jak se někdy v Rusku Evropa označuje. Čím slabší bude odpor na východě Ukrajiny, tím snáze získá ruský imperialismus celou Evropu.

Zdálo by se, že český národ, který byl po dlouhou dobu obětí cizí nadvlády, zcela nedávno ruské, bude mít ve věci ruské agrese jasno. Opak je pravdou. Českým slavjanofilům a pravoslavjanofilům brutální porušování mezinárodního práva ze strany jejich oblíbenců nevádí. Cílená germanofobie (a eurofobie) vtlučená národu do hlavy i jeho prezidenty, nutně ústí v bezpodmínečné rusofilství. Na tom se bohužel podílelo i mnoho demokratických politiků. Jen je třeba jim připomenout, že kdo souhlasí z etnických důvodů s anexí východu Ukrajiny Ruskem, ratifikuje zpětně i mnichovský diktát.

Útoku ruského i islamistického imperialismu se může ubránit jen sjednocený Západ. A zde vidíme v plném rozsahu zhoubné dílo, které vykonali a stále vykonávají suverenisté všech zemí, kteří se spojili proti integraci západního světa. Podíl českých suverenistů v čele s Václavem Klausem na tomto zlém díle je obrovský a je důvodem k našemu hlubokému studu, který však sám nic nevyřeší. Je třeba, aby se spojily všechny síly, jež chápou nutnost sjednocení Evropy a její těsné součinnosti s NATO, bez ohledu na zastaralé směrovky ukazující na pravici či levici, to už je dnes vedlejší. Život dosti rozdílných národů ve společném domě by měl své nemalé problémy, platí však, že diskomfort společného bytí je lepší než nebytí.

A na závěr si uvědomme, že jsme zde nehovořili o jednom dalším nebezpečí. Žádoucí vítězství Západu ve spojení s mírumilovnými muslimy nad terorismem může vést skrze demokratické a demografické procesy k postupnému převládnutí islámu ve všech zemích Západu. To by mohlo přinést i fyzickou likvidaci ne sice lidí, ale veškeré kultury, kterou křesťanství i jeho předchůdci vytvořili v průběhu tisíciletí. Je nutno zvážit, jak s tím naložit, snad i o tom by šlo s částí muslimů hovořit. Jinak bychom si možná museli položit tragickou otázku, zda máme obětovat svou mnohatisíciletou kulturu nebo demokracii.

Moji odpověď zabavila autocenzura.

Jan Friedlaender, únor 2015

Stanovisko Demokratického klubu č. 58

K VŠEOBECNOSTI PARLAMENTNÍCH VOLEB V ČR

Jedním z důležitých rysů parlamentních voleb ve vyspělých demokratických státech je princip jejich všeobecnosti, tj. práva na účast všech občanů, které je omezeno pouze věkovou hranicí a případnou ztrátou občanských práv nebo zbavením svéprávnosti. V České republice je však účast na volbách prakticky znemožněna poměrně rozsáhlému počtu občanů, kteří se v den voleb nacházejí v zahraničí v místech vzdálených od sídel diplomatického zastoupení ČR. S tímto problémem, který se týká nejen turistů, ale i osob na služebních cestách, pracovních pobytech, apod., se většina vyspělých demokracií již dávno vyrovnala zavedením možnosti korespondenční volby. V České republice tento institut zaveden dosud nebyl.

Demokratický klub vyzývá naše zákonodárce, aby tento závažný nedostatek do příštích voleb do Poslanecké sněmovny napravili uzákoněním korespondenční volby.

Tím naplníme nejen důležitou demokratickou zásadu, ale zároveň i přispějeme k řešení našeho problému dlouhodobě nízké volební účasti. K vypracování návrhu zákona či zákonného ustanovení lze jako vzor využít obdobné zákony vyspělých demokratických zemí s volebním systémem podobným systému České republiky.

Jsme si vědomi, že korespondenční volba může také usnadňovat pokusy o volební podvody. Nedomníváme se však, že by to zákonodárce opravňovalo k faktickému vyloučení nemalého množství občanů z účasti ve volbách. Považujeme ale za účelné, aby se poslanci v rámci přípravy příslušných ustanovení seznámili i se způsoby, jakými se podobným pokusům ve vyspělých demokraciích čelí, a zvážili možnosti jejich aplikace v ČR.

V Praze 14. listopadu 2014

Stanovisko Demokratického klubu č. 59

K PROBLÉMU POLICEJNÍCH ODPOSLECHŮ A ZVEŘEJŇOVÁNÍ JEJICH OBSAHU

V roce 2014, zejména v souvislosti s vyšetřováním osob působících v kauze pana Nečase a paní Nagyové, došlo k znepokojení značné části naší veřejnosti kvůli odposlechům podezřelých osob i osob působících v objasňování jejich případné trestné činnosti.

Demokratický klub je si plně vědom toho, že sledování obsahu komunikace potenciálně podezřelých osob může být důležitou a v mnoha případech nezbytnou cestou k objasnění trestné činnosti. Je však nezbytné zabezpečit, aby získanými informacemi disponovaly jen orgány činné v trestním řízení. Veřejnost pak jen v rozsahu, v jakém se stanou součástí soudních spisů. Rozhodnutí o tom přísluší pouze soudu. Podle zákona při poskytování informací o své činnosti veřejnosti orgány činné v trestním řízení dbají na to, aby neohrozily objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení, nezveřejnily o osobách zúčastněných na trestním řízení údaje, které přímo nesusouvisejí s trestnou činností, a aby neporušily zásadu, že dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem není vina slyšována, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.

Demokratický klub je znepokojen skutečností, že tyto požadavky nejsou ani zcela plněny. Média neustále zveřejňují citace odposlechlů, čímž se ovlivňuje průběh vyšetřování a také veřejné mínění. Záměrným výběrem ze získaných odposlechlů lze manipulovat veřejným míněním a poškozovat pověst i osob, jež se ničím neprovinily, což může mít též vliv na výsledky voleb a složení zákonodárných sborů. Je dále zřejmé, že k úniku obsahu odposlechlů by nemohlo dojít bez součinnosti některých pracovníků orgánů tyto odposlechy provádějících.

Demokratický klub považuje proto za nezbytné, aby Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti, Nejvyšší státní zastupitelství a další příslušné orgány prověřily, zda platné zákony jsou postačující pro stíhání osob, jež umožňují únik odposlechnutých informací, zda byla vyvinuta dostatečná snaha o odhalení osob umožňujících únik a zda byly odposlechy uplatňovány jen v případech, kdy byly nezbytně nutné a kdy byly nařízeny soudem. V případech zjištěných závad je třeba provést vhodné legislativní úpravy a vyvodit potřebné pracovní právní i trestní důsledky vůči těm, kteří nesou na současné situaci vinu.

V Praze 6. ledna 2015

Stanovisko Demokratického klubu č. 60

K POTŘEBĚ JEDNOTNÉHO VYSTUPOVÁNÍ EXEKUTIVY V OBLASTI ZAHRA NIČNÍ POLITIKY ČR

Demokratický klub konstatuje, že se po téměř celé polistopadové období projevovaly v přístupu vlády a prezidenta republiky rozdíly ve formulacích přístupu k některým zahraničně politickým otázkám. Ty pak zesílily zejména po poslední volbě prezidenta a po vypuknutí současného konfliktu na východě Ukrajiny. Zatímco vláda vyjadřuje umírněné stanovisko ve prospěch zachování územní integrity Ukrajiny, stanoviska prezidenta se stále více blíží pozici Ruska. Takovýto rozpor činí zahraniční politiku ČR nesrozumitelnou a nemůže přispět k chápání ČR jakožto spolehlivého partnera svých spojenců.

Demokratický klub se domnívá, že prezident, který je dle ústavy součástí výkonné moci, má vyjadřovat postoje, na nichž se shodne sbor, jenž je představitelem této moci, tedy vláda České republiky. Žádá proto prezidenta ČR, aby svá vyjádření s vládou konzultoval a aby vystupoval ve smyslu výsledků těchto konzultací. Žádáme i poslance a senátory Parlamentu ČR, aby se v tomto smyslu vyjádřili a aby plnění těchto požadavků kontrolovali.

Demokratický klub je znepokojen zejména prohlášeními prezidenta, která ignorují narušování územní celistvosti Ukrajiny ze strany Ruska, což je v přímém rozporu s přístupem EU a NATO, jichž je ČR členem. Avšak ani některá prohlášení vlády, která se snaží co nejvíce zmírnit sankce proti agresorovi a která předem odmítají dodávky obranných zbraní pro Ukrajinu pro případ, že pokusy o tzv. diplomatické řešení selžou, nemohou prospět míru a demokracii v Evropě. Žádáme vládu ČR, aby plně respektovala naše členství v EU a NATO, které je největším přínosem našich listopadových změn. Již ve svém stanovisku č. 57 z 28. září 2014 jsme vyjádřili nutnost jednoty všech států EU při dodržování a realizaci usnesení, neboť naše republika se jejich vytváření účastní.

V Praze 8. března 2015

AUTORITATIVNÍ DEMOKRACIE A DRUHÁ ČESKO-SLOVENSKÁ REPUBLIKA

(říjen 1938–březen 1939)

Druhá Česko-Slovenská republika se zrodila v tragédii Mnichova v září 1938 a skončila německou okupací v březnu 1939. Republika trvala pouhých pět a půl měsíce. Soustředím se pouze na české země. V české historiografii se o druhé republice skoro vůbec nemluví, málo toho bylo napsáno. A když se druhá republika připomene, hovoří se o totalitě, o jejím spojení s fašismem a nacismem nebo o glajšaltování politického života¹⁾. To však není oprávněné. V republice tehdy nebyl

---

Poznámky a bibliografie

¹⁾ Heimann Mary, *Czechoslovakia, The State that Failed*, Yale University Press, New Haven 2009, s. 87: „Druhá republika nám ukazuje variace soudobého evropského antisemitismu a fašismu...“ Podobně Jan Rataj popisuje příznivé klima pro českou konzervativní pravici a fašisty v knize *O autori-*

teror ani násilí, ani žádná větší krize. Republika vypadala svým chováním jako každá jiná, spořádaná demokracie, nebyli tam političtí vězni, koncentráky, nebyl tam policejní stát. Chybí tam totalitní syndrom, a to monopolní ideologie, která drtí společnost a kulturu (1), monopol informací (2), monopol ekonomie (3), monopol neomezené moci (4) a monopol jedné totalitní strany (5)²⁾. Jinými slovy, nebyl to fašistický, nacistický ani jakýkoliv jiný totalitní režim. Byl to stabilní systém politické krize, čili krizový politický systém. A byl to stabilní krizový politický systém, protože první republika byla demokratická a protože tady byl zdravý, solidní národ. Kdyby druhá republika byla spojena s národem dosud neurčitě, či rozpadlé národní identity, jak tomu je třeba u národů třetího světa, kde je krize identity, a kdyby republika neměla demokratickou kulturu zděděnou z té první republiky, tak by se zhroutila v chaosu a v násilí³⁾.

---

tativní národní stát, Karolinum, Praha 1997; hovoří o totalitární pravici a fašistických skupinách (s. 20) a za onu konzervativní pravici považuje agrární stranu v čele s Rudolfem Beranem, za jehož vedení Republikánské (agrární) strany naplnilo tyto dlouhodobé snahy o hegemonii ve státě (s. 24). Václav Kural v knize *Konflikty místo společenství?*, Praha 1993, mluví o Beranově odklonu od Švehlovy střední linie směrem k totalitarismu (s. 164). Nejobsáhlejší a nejodbornější práce Jana Gebharta a Jana Kuklíka, *Druhá republika 1938 – 1939*, Paseka, Praha, Litomyšl 2004, má podtitul *Svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Převládá názor, že druhá Česko-Slovenská republika patří mezi nejmiň známé a nejsmutnější období našich novodobých dějin.. <http://www.ceskatelevize.cz/porady/50118447-historie-cz/208452801400007/video/> Negativní obraz druhé republiky souvisí s komunistickým nařčením agrární strany a Rudolfa Berana odsouzeného na 20 let žaláře v roce 1945 z nacistické kolaborace. Beran jako předseda agrární strany byl ministerským předsedou za druhé republiky. Toto nařčení bylo falešné. Vladimír Dostál v knize *Agrární strana: její rozmach a zánik*, Atlantis, Brno 1998, uvádí, že z celého představenstva strany, které koncem roku 1938 čítalo 30 členů, zbylo deset. Čtyři byli popraveni, nebo zemřeli v koncentračních táborech, devět bylo nacisty uvězněno, tři byli členy exilové londýnské vlády a čtyři ve vedení Slovenského národního povstání (s. 218). Odsouzení Berana a jeho úmrtí ve vězení je považováno za justiční zločin. Viz Ladislav K. Feierabend: *Rudolf Beran, bývalý čs. ministerský předseda*, New Yorkské listy, 1. 4. 1954, Jaroslav Rokovský: *Rudolf Beran a jeho doba: Vzestup a pád agrární strany*, Vyšehrad, Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2011, s. 633 – 794 a Jan Kuklík: *Úloha agrární strany při změně politického systému druhé republiky a vzniku Strany národní jednoty*, Jiří Šouša, Daniel E. Miller, Mary Hrabík Šámal, ed.: *K úloze a významu agrárního hnutí v českých a československých dějinách*, Univerzita Karlova v Praze, nakl. Karolinum, 2001, s. 133–141 a Petr Zidek: *Rehabilitace Rudolfa Berana*, Lidové noviny, 9. 7. 2011. Rudolf Bechyně, prominentní sociálně demokratický politik v Peroutkově časopisu *Přítomnost* v únoru 1939 podává dobové svědectví: „Není pravda, že vládnou terorem... ve vládě zasedají živly čestné. Svoboda slova je ovšem omezena, je to dočasné opatření a je nezbytné. Vláda má plné moci, ale ani jednou ji nezneužila. Demokratické živly nejsou v Čechách pronásledovány. Beranova vláda si vede až dosud slušně a zasluhuje si podporu“, viz Ladislav Karel Feierabend: *Politické vzpomínky III*, Atlantis, Brno 1996, s. 342.

²⁾ V typologii politických systémů byl totalitní syndrom formulován v knize autorů: Carl J. Friedrich a Zbigniew K. Brzezinski: *Totalitarian Dictatorship and Autocracy*, Harvard university Press, Cambridge 1956. Mussolini je považován za prvního, kdo použil termín *totalitní stát*, Hannah Arendt: *Origins of Totalitarianism*, Harcourt Brace Janovich, New York 1951. Česky též Jacques Rupnik, *Totalitarismus – tentokrát viděný z Východu*, Svědectví, 1987, 80, s. 747 – 760.

³⁾ Bohatá literatura svědčí o krizích Třetího světa a stability vyspělých zemí. Například: David J. Singer and Aaron Wildavsky: *The Real World Order: Zones of Peace / Zones of Turmoil*, Chatham House, New Jersey, 1993. Ivo K. Feierabend, Rosalind L. Feierabend: *Systemic Conditions of Political Aggression: An application of Frustration Aggression Theory*, manuskript awarded the 1966 Socio-Psychological Price of the American Association of the Advancement of Science, in: Ivo K. Feierabend, Rosalind L. Feierabend and Ted R. Gurr: *Anger Violence and Politics*, Prentice-Hall 1972, s. 136–173; Lucien Pie: *Aspects of Political Development*, Little Brown, Boston 1966.

To se však nestalo. Skupiny lidí, mezi kterými existuje soudržnost, se tato koheze v krizích ještě více posílí. Skupiny s malou soudržností se rozpadnou⁴⁾. Zdravý a vyvinutý národ a demokracie přispívají ke kohezi, na to jsou i další hypotézy⁵⁾. Krizové politické systémy přicházejí k moci, když se vyvine taková krize, že je zapotřebí rychlé a kategorické jednání, na které normální demokratické procesy nestačí⁶⁾. Mnichov, to byla státní, národní a existenční katastrofa. Třetina země byla ztracena, přicházeli uprchlíci ze Sudet, byla nezaměstnanost a zničená infrastruktura (například železnice, silnice, doly). Elektřina do Prahy a voda do Brna šly z Německa. Slovensko vyhlásilo autonomii, Podkarpatská Rus byla v chaosu a zbytek Československa byl vydán na milost Hitlera jako německý satelit⁷⁾. Psychologicky byl Mnichov všeobecně pocítován jako hluboké národní trauma. „Neštěstí...a snad...největší pád v celé naší historii“, jak je napsáno v říjnu v úvodníku Českého slova⁸⁾.

Česko-Slovensko nebylo jediným případem, kdy pod válečnou hrozbou nebo v průběhu války či ekonomické krize přinesou se sebou krizové politické systémy, např. za prezidenta Roosevelta v Americe. Britský parlamentární systém byl narušen, když opozice opustila sněmovnu a Mr. Attlee vládl v koalici s Churchillem ve válečném kabinetu (tzv. shadow cabinet). V Americe mimo jiná opatření byli japoňští Američané soustředěni do sběrných táborů obehnaných dráty a s hřidacími věžemi. Za první republiky byl vyhlášen mimořádný stav v roce 1938, za druhé republiky par-

---

⁴⁾ Pro zásadní teoretický argument viz Lewis Coser: *The Functions of Social Conflict*, The Free Press, New York 1954, pro empirický důkaz viz Muzafer Sherif: *Sociocultural Influences in Small Group Research*, Sociology and Social Research, 1957, 39, s. 1–10. Pro žurnalistické uplatnění viz Thomas Friedman: *Did Dubai Do It?* The New York Times, OP-Ed, Wednesday, Nov. 19, 2014, s. 23.

⁵⁾ Jde o hypotézu společenské vzdálenosti/blízkosti. V situaci krize, frustrace (viz stěžejní dílo Dollard et al.: *Frustration and Aggression*, Yale University Press, New Haven 1939). vzdálenost podporí konflikt, agresi, blízkost kohezi a konstruktivní řešení. Donald Black: *The Social Structure of Right and Wrong*, dává názorný příklad: „... je těžší zabít přítele a krajana, než cizince a etnického nepřítele“, s.91. Pevné národní společenství s vyvinutou demokratickou kulturou přispívá ke společenské blízkosti. Viz též David J. Barber, *The Book of Democracy*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, N. J. 1995; Bruce Russett: *Grasping the Democratic Peace*, Princeton University Press, N. J., 1993; Ivo K. Feierabend, C. Richard Hofstetter, Martina Klicperová-Baker et al.: *Styles of Nationalism: Cognitive Schemata of Czech and American Students*, s. 217–240; Martina Klicperová-Baker et al.: *Ready for Democracy?* Institute of Psychology, Academy of Science of the Czech Republic, Prague 1999; také žurnalista David Brooks se zamyslel v článku: *President Obama was Right!* (Americký) sentiment solidarity znamená, že v době krize se nerozpadneme, sjednotíme se, jako se stalo po útoku 11. září 2001, The New York Times, 6 března 2014.

⁶⁾ Když není jinak označeno další statě textu jsou založeny na první rozsáhlé práci Ivo K. Feierabend: *The Pattern of a Satellite State: Czechoslovakia 1938 – 1939* (doktorská dizertace, Yale University, 1960), na *Politických vzpomínkách* Ladislava Feirabenda (díl I) a na knize *Druhá republika* Jana Gebharta a Jana Kuklíka.

⁷⁾ Ivo K. Feierabend: *The Second Czechoslovak Republic : A study in Change*, s. 73 – 75. Miloslav Rechciel jun., ed.: *Czechoslovakia Past and Present*. Krizové situace druhé republiky a Finska lákají k přirovnání. Obě země se ocitly v zájmové sféře tyranského souseda a obě si udržely podstatu demokracie. Stejně jako druhá republika nacistům, tak Finové Sovětům se podřizovali i ve vnitřní politice, např. cenzurou tisku, aby nebyl proti-německý či proti-sovětský, a aby se ta či ona osoba nedostala do vlády (např. Fagerholm). Fred Singleton píše: „Jednotlivci či skupiny, které byly v Moskvě označeny za proti-sovětské, byly ve finském veřejném životě diskriminovány.“ *A Short History of Finland*, Cambridge University Press, Cambridge 1998, s. 144. Totéž pod nacistickým tlakem potkalo Beneše, benešovské struktury a židy ve veřejném životě.

⁸⁾ České slovo, 6. října, 1938.

lament odhlasoval zmocňovací zákon a skoro jednomyslně se rozpustil na dva roky. Zůstala však kontrolní parlamentní komise. Tím prezident a vláda, která se skládala z odborníků, se ujaly všech zákonodárných mocí a tento režim se nazval **autoritativní demokracií**.

Stabilní politické systémy v době krize vyžadují dva prvky: (1) Impuls či popud nebo snad vůli pro jednotu (v angličtině je na to výstižnější slovo – drive). (2) Konsensus (drive), který překoná konflikty a sváry. Kdyby ty dva impulsy selhaly, dojde ke střetům, rozpadu státu a chaosu. Za druhé republiky, protože Mnichov byla tak drastická krize a protože se jednalo o zdravý národ se zdravou demokratickou kulturou, oba impulsy – jeden pro jednotu, druhý pro souhlas – byly neobyčejně silné. Tak vznikla druhá republika v českých zemích bez nepokojů, stávek, demonstrací či politických zásahů⁹⁾.

Impuls k jednotě byl dán spojením čtrnácti politických stran do dvou. Byla to iniciativa samotných těchto stran. Byla to nová Strana národní jednoty a její loajální opozice Strana národní práce, vytvořená ze strany sociálně demokratické a části Strany národně socialistické. Mezi oběma stranami nebyla soutěživost, ale spolupráce. V Americe by se řeklo, že to byl perfektní bi-partisanship (něco, co tam nyní chybí). Avšak nejen strany, všechny možné politické, zájmové asociace a obyčejné spolky, třeba i filatelisté či zahrádkáři se začaly spojovat (v Praze za první republiky bylo asi osm tisíc zaregistrovaných spolků; na konci roku 1938 jich bylo pouze čtyři tisíce)¹⁰⁾. Impuls k názorové shodě byl neobyčejně silný. Mluvilo se o „posvátné národní jednotě“, o „společenství srdce a ducha“, o „národu sevěřených řad“. Fandilo se národu a nikomu jinému. Byl to zanícený nacionalismus, s národním egoismem a ovšem s nenávistí k Německu; byl tak vášnivý, že nazvat ho šovinismem není přehnané. Byla to doba, kdy národ neměl kam jít, zrazen přáteli a vydan na pospas nacistickému Německu. Ovšem partikulární nacionalismus, nevlídný k universálním hodnotám, byl účinnou národní sebeobranou. V Manifestu strany národní jednoty se praví: „Základem práv a povinností bude jedině to, co národu a státu prospívá, co mu škodí, nebude trpěno.“ V Praze začínali mizet cizí názvy, jako restaurant, buffet či modes robes. Vše mělo být počestěno, i reklamy dostávaly národní charakter.

Když se zakládala Strana národní práce, vůdce Strany Antonín Hampl tehdy na kongresu řekl: „nemůžeme trpět jednu složku národa bouřit proti druhé“ a také „náš nový program nesmí jít negativně proti kapitalismu a předvídat jeho pád“¹¹⁾. Sociální demokracie se zřekla marxismu i třídního boje a vystoupila z Internacionály. Agrárník Rudolf Beran, vůdce Strany národní jednoty, prohlásil: „vysoké příjmy na jedné straně a chudobu na druhé národ nemůže tolerovat“¹²⁾. Levice, pravice či střed pod vlivem nacionalismu byly zajedno. Osvědčený liberál a často hlas Hradu Peroutka vyhlásil: „Čechům nezbyvá, než dělat politiku národního egoismu, nikdo nikde nemůže předpovídat, že spíše má ve vlastní zemi hladovět Čech než právě přistěhovaný Němec

---

⁹⁾ V Americe se rozhárané veřejné mínění za války usměrnilo. Podle Gallupu Polu 90 % Američanů schvalovalo válku. V kongresu převládla „bipartisan“ jednotu: Válka schválena jednomyslně Senátem a 388 hlasy v Poslanecké sněmovně s jedním hlasem proti.

¹⁰⁾ České slovo, 22. ledna 1939.

¹¹⁾ České slovo, 12. prosince 1938.

¹²⁾ Těsnopisecké zprávy Senátu, 24 schůze, 13 prosince 1938.

nebo takový žid, který byl do této chvíle odhodlán sdílet osud německého národa ... naši lidé jsou nám bližší a máme k nim více povinností...“ Peroutka dodal: „Hluboce lituji, že mi nezbyvá než takto mluvit. Ale mluvím tragicky v tragické situaci“¹³⁾.

Vláda druhé republiky toho hodně udělala za tak krátkou dobu pěti a půl měsíce. 1) Vládě se podařilo zvládnout naléhavý problém uprchlíků, či vylhanců, zejména ze Sudet, ale také ze Slovenska. Byli usazeni v rodinách, veřejných prostorech či bytech s kontrolou nájemného. 2) Předmnichovská zmobilizovaná armáda byla výběrově demobilizována, vojáci i materiál všeho druhu byli využiti k zajištění zemědělských prací, aby se zachránila příští úroda. Znovu se rozběhl průmysl. 3) Nezaměstnanost, z velké hospodářské deprese ještě zvýšena uprchlíky, byla snížena nabídkou práce, podobně jako to dělal v Americe prezident Roosevelt v „New Deal“ v táborech jako byl CCC (Civil Conservation Corps), a tak se začínalo s novými podniky či investicemi jako byla dálnice Praha–Jihlava). 4) Věk odchodu do výslužby byl snížen, aby se přešlo přebytku úředníků ze zabraného území. 5) Byl udržen zdravý kurs měny. 6) Celistvost Česko-Slovenska jako jednoho státu byla zachována, což byl snad ten nejdůležitější čin druhé republiky. V autonomní Podkarpatské Rusi, kde byly proti Československu nepokoje, generál Prchala, byl jmenován ministrem vnitra a armáda udržovala pořádek. Něco podobného v posledních hodinách druhé republiky se stalo na Slovensku, kde extrémní složky separatistů vyjednávaly s Němci o odtržení Slovenska. Armáda odzbrojila Hlinkovu Gardu, slovenskou paramilitaristickou organizaci a obsadila vládní budovy; zadržela Tisu, slovenského ministerského předsedu a další separatisty a intervenovala ji. To už byl 14. a 15. březen, kdy Čechy a Morava byly okupovány Wehrmachtem a slovenský sněm na popud Němců prohlásil Slovenský stát.

Hitler měl mnoho požadavků pro svého satelita, který byl cele v jeho moci. Mezi nimi bylo zbavit se „benešovských vazeb“ a židů ve vládní správě¹⁴⁾. Hitlerovy požadavky přicházely s výhrůzkami. Při jedné příležitosti Hitler řval na československého ministra zahraničních věcí, že to šlo slyšet přes zavřené dveře: „Nicht in vierundzwanzig, in acht Stunden werden ich sie alle vernichten“ (Nikoli v dvaceti čtyřech, v osmi hodinách vás všechny zničím)¹⁵⁾.

Je překvapivé, že ne všechny nacistické rozkazy byly splněny. Vláda, i když ji to bylo poručeno, se nevzdala svých spojeneckých úmluv s Francií, Sovětských svazem a národy Malé dohody. Československo zůstalo v Lize Národů, nepřistoupilo k Paktu proti Kominterně a nevydalo protižidovské zákony. Tady nebyla žádná Kristalnacht, jak se to v té době stalo v Německu. Ta poslední podmínka, odhlasovat Norimberské zákony, tomu se vláda nikdy nepodřídila ani za Protektorátu. Ta jediná země, která byla okupována Němci. Nacisti si to museli udělat sami¹⁶⁾.

Co se nepodařilo vládě splnit, byly dva důležité body. Československo nedostalo garance hranic, jak to bylo slíbeno v Mnichovské smlouvě. V západním světě stále

---

¹³⁾ Citováno Pavlem Tigridem. Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu. Nakladatelství XYZ, s.r.o., Praha 2013, s. 98.

¹⁴⁾ K čistce došlo, ale mírnými a ne zcela důslednými kroky. Šlo o pensionování či přesuny do méně viditelných míst. Také komunistická strana byla zakázána bez ztráty osobní svobody a komunističtí poslanci si zachovali parlamentní imunitu. Židé, komunisté, Beneš a jeho spolupracovníci začali opouštět satelitní Česko-Slovensko, a to bez zábrany. K přirovnání podobné situace ve Finsku, viz poznámku 7.

¹⁵⁾ Citováno podle Ladislava K. Feierabenda, Paměti, díl I, c. d. s. 45.

¹⁶⁾ Ibid. s. 179.

vládli zastánci appeasementu a Hitler měl jiné plány. A za druhé, vláda se marně snažila prodat spojencům, Anglii a Francii vojenskou výzbroj, kterou po Mnichově nepotřebovala. Zastánci appeasementu vyčkávali a Německo ji nakonec koupilo.

Domnívám se, že Češi/Čechoslováci jsou právem hrdí na první Československou republiku. To byla ta jediná demokracie v celé té části Evropy. Co se týče druhé republiky, její občané, elity či ne-elity, si také zaslouží obdivu. Zachovali si spořádané, slušné a stabilní společenství za opravdu velmi obtížných podmínek. Zachovali podstatu demokracie, i když to byla ta autoritativní. Onen stabilní krizový systém je důkazem, že demokratická kultura byla v republice živá, že to byl zdravý národ, sebevědomý ve své identitě. A to si zaslouhuje úctu. Kdyby tomu tak nebylo, jak již bylo vysvětleno, republika by se rozpadla v chaosu a v násilí¹⁷⁾.

A nakonec jako dovětek ještě malou úvahu. Kdyby třetí republika vypadala jako ta druhá, kdyby tam byl krizový politický systém, který tam nebyl (o tom výmluvně vypovídá Tigríd v Kapesním průvodci..., c. d. 231–233), nedošlo by k „Vítěznému únoru“ neboli komunistickému puči a Československo by mohlo vypadat jako Finsko, které přežilo jako krizový demokratický stát v sovětské zájmové sféře přes celou studenou válku. Ovšem kdyby jsou ve vodě ryby, jak praví české přísloví. Historii nelze změnit. Lze však porovnat krizový politický systém druhé republiky a krizový politický systém Finska v období studené války. Jsou to podobné systémy pro oba národy v podobných podmínkách. Pro pohnutou dobu druhé republiky, pro onoho nešťastného satelita nacistického Německa, si lze jen těžko představit lepší politický systém, než který byl vytvořen¹⁸⁾.

Ivo Feierabend, červenec 2014

---

¹⁷⁾ Úkoly byly soustředěny na podstatu krizového systému, nikoliv na štvané projevy těch, kteří nebyli u vesla, např. útoky na prezidenta Beneše, židy, židozedeňáře a TGM. Jednalo se o kolaterální jevy způsobené rozjitřeným nacionalismem, které byly ponechány pro rozpravu; zůstaly převážně ve verbálních mezích a do konkrétní politiky se nedostaly. Ostatně vládní krizový systém je krotil (čtyři členové vlády byli zedeňáři), fašistická vlajka i agrární noviny Večer byly zakázány. Ministerský předseda i prezident Hácha položili věnce na hrob TGM, jehož obrazy zůstaly ve veřejných prostorech. Československému vyslanci ve Francii Osuskému nebylo vyhověno soudit Benešovu vinu za Mnichov.

¹⁸⁾ Je zajímavé porovnat poválečné Finsko nejen s třetí republikou, ale také s druhou republikou jako dva krizové režimy (crisis government). Genius obou vlád a politických společenství spočíval v jejich schopnosti podrobovat se nutnosti vyhovět v jistých ohledech agresivnímu nepříteli, ale zároveň si zachovat demokracii a schopnost řešit problémy vyvolané krizí. Byla to politika provozovaná úspěšně jak Paasikivim a Kekkonem, tak i Beranem a Háchou. Beranovi a Háchovi se ovšem nedostalo uznání tak jako finským státníkům, ač i ti měli ze začátku potíže přesvědčit své spoluobčany o správnosti politiky přátelství vůči tyranskému sousedovi. (Když v roce 1950 Paasekivi jmenoval Kekkonena premiérem, Finové vtipkovali, že Finsko se bude jmenovat „Kekkoslovakia“. T. Michael Ruddy: *The Road to Nowhere: Finland's Place in US cold war Policy*, editor T. Michael Ruddy, *Charging an independent Course*, Regina Books Clermont, California, 1998, s. 201). V době krize bylo nutné nejen čelit tlaku sovětů a Němců v situaci mezinárodní izolace, ale oba režimy musely řešit i problémy rozvrácení ekonomiky, starat se o tisíce uprchlíků ze zabraných území a čelit pučistickým plánům komunistů v případě finském a slovenských luďáků v případě československém. Je nesporné, že poválečná vláda Finska a vláda druhé republiky byly v dané situaci velmi schopné politické útvary pro zachování podstaty demokracie. Je ironické, že zhanobení druhé republiky, Háchy, Berana jako nacistických přísluhovačů, vytvořilo krizi třetí republiky a tak podpořilo komunistickou infiltraci (viz. I. K. Feierabend : *The Second Czechoslovak Republic* c. d. s. 65–75 a George Maude: *The Cold war as an Episode in Finnish History*, edditor Ruddy, c. d. s. 25–55). Citace Ivo K. Feierebenda jsou z práce *Agrární strany v osudu československé a finské demokracie*, Šouša, Miller, Šámal editoři, c. d. s. 169.

ROMŠTINA V KONFLIKTU S ČEŠTINOU A OBČANSKÁ ANGAŽOVANOST

Jazyk člověka polidštuje a deklaruje jeho identitu – jedince i příslušníka určité společnosti. Kvůli jazyku jsme schopni táhnout do boje a vidět v druhých nepřátele. Jazyk vymezuje domény společenského působení, je štítem národa a nositelem jeho dějin. Lidi hodnotíme podle jazyka i vzhledu, jazyk může znamenat kulturní prestiž i odříkané stigma. Sociální konstrukt jedince jako představitele etnické skupiny, jeho kultury a chování, vytvořený jazykem a šířený různými informačními kanály a médii, se však nemusí shodovat s realitou.

Konflikt mezi romštinou a češtinou se odehrává na dvou polích, a sice (1) spisovné češtiny a výlučné tradice jejího kultivování a (2) češtiny jako symbolu charakterizujícího český národ. Spisovná čeština je jazykový vzor vytvořený uměle a průběžně upravovaný, aby si uchoval stabilitu, ale zároveň dynamický, stylisticky plastický a schopný odrážet, v omezené míře, reálný úzus a normu, je to tedy jazyk, který zvládneme jedině studiem. Tato ideologie spisovnosti a správnosti ale brání mluvčím v tom, aby za logický, správný a skutečný uznali i jazyk jako je romština, který obdobný vzor nemá. Jedině modifikace této ideologie, která by uznala správnost a existenční schopnost nespisovných nářečí a etnolektů, umožní společenské uznání jazyků jako je romština a její postupnou rehabilitaci. Romština se v českém sociolingvistickém prostoru nestudovala a téměř nikdo se jí za totalitu nazabýval, ač ji obhajovala už v 70. letech minulého století zakladatelka oboru romistika na FF UK (1991) Milena Hübschmannová (1976)¹⁾, která také prosazovala její standardizaci a výuku na základních školách. Na školách se romština obvykle chápala jako chybná, romská podoba češtiny, ze které by se její mluvčí měli vymanit, aby se mohli zařadit do společnosti. Nebýt podpisu České republiky pod Chartou EU (ratifikována 2007, viz také Třetí periodická zpráva, 2013)^{2,3)} hájící uznání a existenci minoritních a migrantských jazyků a práva jejich mluvčích, zavazujícího vládu a ministerstva k jednání v zájmu romštiny a Romů, stála by na okraji společenského a kulturního zájmu dál. Podpis ale přispěl k systematickému výzkumu stavu romštiny v ČR na FFUK (Červenka 2009 a 2011)^{4, 5, 6)}, spočívajícímu v územním, společenském a generačním rozsahu jejího užívání a předávání, ke studiu romštiny jako kontaktního jazyka ovlivněného slovenštinou, příp. maďarštinou, a stále ovlivňovaného češtinou, postojů mluvčích k romštině a češtině a možnosti kulturní stabilizace romštiny. Výzkum mimo jiné prokázal, že Romové, kromě olašských Romů, umí stále méně romsky a méně ji předávají svým dětem.

Poznámky a odkazy:

¹⁾ Hübschmannová, Milena (1956), K jazykové situaci Romů v ČSSR. *Slovo a Slovesnost* 3, 328–336.

²⁾ Třetí periodická zpráva o plnění závazků vyplývajících z evropské Charty regionálních či menšinových jazyků v České republice, 2013.

³⁾ http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/aktuality/iii_treti_periodicka_zprava_charta_vlada.pdf

⁴⁾ Červenka, Jan, Helena Sadílková a Pavel Kubaník. 2009. Sociolingvistický výzkum situace romštiny na území ČR, 2010; Možnosti práce s romštinou na českých základních školách a Kvantitativní a kvalitativní analýza jazykové situace Romů v ČR, 2011.

⁵⁾ <https://www.romistika.eu/docs/SociolingVyzkumRomstiny2008.pdf>

⁶⁾ http://www.romistika.eu/docs/ZZ_vyzkum-a-overeni-prace-s-romstinou_1.pdf

Ministerstvo školství ČR poprvé navrhlo výuku romštiny, a to dobrovolnou a ve vytypovaných oblastech, v r. 2010, a vyvolalo tím bouřlivou a často negativní odezvu ve společnosti reflektovanou na různých internetových stránkách (Učme romštinu na školách, idnes.cz, 2010)⁷⁾. Jednotlivci i politické strany návrh ale také komentovali a podpořili (např. idnes.cz v dubnu 2014)⁸⁾. Iniciativa Ministerstva byla ospravedlněna tím, že některé romské děti mají značné potíže při výuce v češtině a s češtinou vůbec, a proto by se mělo romštinu využít jako opory pro osvětlení gramatické a pojmové stavby češtiny jako odlišného jazyka, případně i v ní v prvních ročnících na ZŠ vyučovat, ale v oddělených třídách. Takové řešení by ale bylo projevem segregace, a proto nepřijatelné, a to nejen pro kritiky z Amnesty International. Větší pochopení si získal názor, že je naopak třeba upřednostnit u romských dětí češtinu a intenzivně ji „učit“ v povinném předškolním ročníku, který by byl pro romské děti povinný, aby se snáze do školy integrovaly, a tak se začlenily do majoritní společnosti.

Ač vládní programová opatření a iniciativy vyhlašované MŠTV proklamují, že je potřebné a užitečné romštinu chránit jako kulturní dědictví a minoritní jazyk, kterému hrozí bez cílené aplikace daných opatření a iniciativ postupný zánik, v praxi měly tyto iniciativy zatím minimální dopad. Názor, že romštinu je třeba rehabilitovat jako normální funkční jazyk a jako takovou ji vyučovat na základní škole jako cizí jazyk, který není češtině podřízen, a tak poukázat na svébytnou existenci Romů v české společnosti, ať už jsou romské nebo české národnosti, v opatřeních a iniciativách chybí. Vyloučení romštiny poukazuje na to, že českou společnost svazuje ideologie homogenní kultury a národa a je bezradná, když má čelit obžalobě Evropské komise z diskriminace romských dětí na českých školách a od září 2014 následnému postupu komise proti ČR ve věci pokračující diskriminace⁹⁾. Děti jsou dál kvůli údajné neschopnosti zvládnout češtinu a jazykovému znevýhodnění způsobeného výchovou v sociálně oslabených rodinách, přerazovány do praktických škol.

Je romština oproti češtině v nevýhodě také proto, že neexistuje ve „spisovné“ podobě? Ač standardizovaná na Slovensku, v ČR byl zatím uznán jen její spisovný pravopis. Pod pojem romština spadají dialekty, tedy nářeční podoby, z nichž je v ČR početně zastoupena hlavně tzv. slovenská romština (v rámci jejíchž nářečí se mluvčí shodují na tom, že si rozumí), která také s postupem času stále více podléhá tlaku češtiny a mluvčí sami se jí vzdávají jako jazyka, který je znevýhodňuje a který proto nepředávají svým dětem, a olašská romština, která je ve výrazné početní menšině, ale zato se k ní mluvčí hlásí, předávají jí a považují za symbol identity. Slovenská i olašská romština jsou si geneticky i kulturně vzdálené, stejně jako kulturní zázemí, jež reprezentují. Ale proč by měli Romové chtít do budoucnosti mluvit společným jazykem, když mezi nimi převažují kulturní rozdíly, které pro ně bývají stejně nepřekonatelné, jako jsou pro „Čechy“ kulturní hranice dělící je od Romů? Je nutné usilovat v případě romštiny o tradiční standardizaci, jak je zave-

---

⁷⁾ http://zpravy.idnes.cz/ucme-romstinu-na-skolach-navrhuje-ministerstvo-skolstvi-pm8/domaci.aspx?c=A100317_080318_studium_taj

⁸⁾ http://zpravy.idnes.cz/romove-umi-stale-mene-romsky-die-/domaci.aspx?c=A140211_100027_domaci_ji

⁹⁾ EU action against Czech Republic for discrimination in schools is a victory for rights, justice, and Roma <http://www.refworld.org/docid/542515e84.html>).

dena v češtině? Nebo je možné uznat, že jazyk jednoduší není a ani být nemůže, a přesto se dá vytvořit jeho „spisovná“ podoba, přijatelná pro mluvčí různých variant?

Občanská angažovanost v zájmu jazyka tedy spočívá v tom, že si ho vážíme pro pojmovou, kulturní a historickou specifiku, která je v každém jazyce jedinečná a komplexní, ať jde o romštinu nebo češtinu, protože každé slovo má nepředvídatelné významy a konotace, které nejsou bez kulturního kontextu zřejmé. Jazyk nám tedy nabízí možnost nacházet sebe sama a oporu své identity. Integrace za cenu ztráty vlastního jazyka je pro Romy tedy spíš asimilací, připodobněním se většině. Romština by neměla být překážkou, ale oporou integrace, ať už do školy nebo společnosti (jak to správně chápe i Strategie romské integrace do roku 2020)¹⁰⁾. Nemůžeme tedy vidět romštinu jako jazyk sociálně vyloučených, který nemá zvuk ani prestiž, ale jako nezpochybnitelné zázemí lidí, kteří by pro udržení kulturní specifiky i jazyka, nebýt komunistické vyhlášky o rozbíjení nechtěných osad, měli daleko lepší vyhlídky. Pokud se Romové dál budou vzdávat romštiny, aby se snáze začlenili, a bude se to od nich dokonce očekávat, vzdají se své hlavní kulturní opory, ale v očích společnosti si jinakost, která dál bude na překážku v integraci, zachovají (viz Holomek, 2003; Horváth, 2014)^{11,12)}. Vnější vzhled, předpoklady a očekávání, vyplývající z historické zkušenosti a paměti, totiž často podmiňují, zda si rozumíme nebo porozumění odmítáme.

Není tedy, podle mého názoru, vhodné, když se finančně podporují praktické školy a rodiče i učitelé se bouří proti jejich zavírání, ač tyto školy vychovávají absolventy dlouhodobě nezaměstnatelné, místo aby se podpořilo jednotné školství, vedoucí děti k toleranci jinakosti a společenskému souznění, bořícímu přežívající kulturní stereotypy. Podaří se Odborné společnosti pro inkluzivní vzdělávání proražít se svými návrhy? Podpoříme bilingvismus jako cestu k udržení minoritních jazyků oproti jazykové homogenitě? Zaujme jazyk jako cesta integrace podstatnější místo v projektech Rady vlády pro záležitosti menšin a Agentury pro sociální začleňování?

Romové bez romštiny jsou zranitelnější než s ní, protože nejsou ani Čechy ani Romy, i když se asimilují a přizpůsobí, protože společnost je nepřijme. Bude-li navíc dál společenská destabilizace a etnický konflikt eskalovat (viz Strategie sociálního začleňování 2014–2020)¹³⁾, romský etnolekt češtiny se může vyhranit jako jazyk společenského protestu a periferie, který Romy sjednotí jako nespokojenou a ekonomicky nestabilní menšinu.

Eva Eckert, leden 2015

---

¹⁰⁾ <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118736/>

¹¹⁾ Holomek, Karel, Ztratit jazyk, ztratit romství, 2003; Horváth, Drahomír R. Romština dnes, Romea.cz, 2014.

¹²⁾ <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=031&clanek=010334>; <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/drahomir-r-horvath-romstina-dnes>

¹³⁾ Strategie sociálního začleňování 2014–2020; http://www.mpsv.cz/files/clanky/17082/strategie_soc_zaclenovani_2014-20.pdf

TGM – HUMANISTA PRAVDOU POSEDLÝ

Pod tímto názvem vyšla koncem minulého roku útlá knížka o 34 stranách od Dany Seidlové v nakladatelství Primus v Praze. Knižka nepřináší nové skutečnosti a je založena především na publikovaných výsledcích studia francouzského badatele Alaina Soubigoua, profesora pařížské Sorbonny (jeho knižní publikace o Masarykovi má 456 stran a vyšla česky v roce 2006 v nakladatelství Paseka). Knižka si klade za cíl přiblížit jednoduchou a čtivou formou hlavní činy i charisma Tomáše Garrigue Masaryka, které byly v době vlády nacistů i komunistů potlačovány, a to pro čtenáře „od sedmi do pětasedmdesáti let“. Ti dříve narození si jistě vzpomenu na úctu i obdiv, kterému se před druhou světovou válkou těšil. Autorka má velmi dobré znalosti o Masarykovi a daří se jí soustředit se na klíčové události, které ho v životě provázely. Velmi složité bylo již dětství, kdy se projevil jeho pevný charakter. Jeho posedlost pravdou ho přiváděla do konfliktů s učiteli i s církví. Ani jeho nástup do akademické sféry se neobešel bez potíží. Když napsal svou habilitační práci s názvem O principech sociologie (1878), nebyla přijata, neboť tehdy nezapadala do žádné disciplíny. Proto ji dal název Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty. Jeho další práce ukazuje na šíři jeho vědeckého zájmu. V roce 1885 vydal česky Základové konkrétné logiky, kterou považují za jeho nejvědeckější spis, neboť se v něm vycházejí z Augusta Comte pokusil o vytvoření klasifikace vědeckých disciplín. Uvědomoval si, že věda je pouze jedna a záleží na nás, jak ji budeme dělit (ovšem vycházející z jejího předmětu). Byl to pokus, který neměl tehdy naději na úspěch (takovou klasifikaci nemáme dodnes), a proto brzy poté vydal německy se skromnějším titulem Pokus o konkrétní logiku (Versuch einer concreten Logic, Wien 1887, česky Masarykův ústav, 2001). Jak vyplývá z jeho pozůstalosti, tato problematika ho stále zajímala a nadále se k ní vracel. Jeho další společenská a politická angažovanost mu však neumožnila znovu ji vydat.

Osmdesátá léta 19. století jsou zároveň obdobím, kdy v životě Masarykově začínají nabývat na důležitosti společenské a politické události na úkor pokračování v rozvoji vědeckého poznání. Jsou to především spory o rukopisy, kdy hájí pravdu i proti některým významným osobnostem a komplikuje si tím i svůj další akademický život. Následuje koncem století Hilsneriáda, kdy zastánce nacionalismu vystřídá vlna antisemitismu a konečně počátkem 20. století vystupuje proti klerikalismu. Vždy hájí pravdu bez ohledu na následky pro sebe, je-li o své pravdě přesvědčen, i kdyby zůstal sám proti všem. Stává se významným politikem a poslancem rakouské říšské rady a věnuje se vnitřní i zahraniční politice. Vydává řadu důležitých publikací k otázce sociální, ženské otázky a všeobecnému hlasovacímu právu i k postavení Ruska v Evropě. Konečně je postaven před rozhodnutí, zda má vystoupit proti monarchii, ve které sice Češi mohli žít, a jejich situace se zlepšovala, ale stále zde zůstávala převaha Němců a Maďarů. Rozhodování není jednoduché a mnoho politických přátel mu rozhodnutí neulehčilo. V září 1914 má rozhovory v Holandsku, poté v Berlíně i v Praze a ve Vídni a teprve 18. prosince 1914 definitivně překročí hranice cestou do Benátek, aby se již do Rakousko-Uherska nevrátil. Vrací se triumfálně až 21. prosince 1918 když byl již před tím 14. listopadu zvolen prezidentem nově vzniklé Československé republiky. V knížce jsou popsány i důležité události během války i v Československu až do abdikace prezidenta 14. prosince 1935 a jeho úmrtí 14. září 1937.

Je obdivuhodné, jak se autorce podařilo na tak malém rozsahu knížky obsáhnout všechny důležité aspekty Masarykova života. Domnívám se, že tato publikace by měla být povinnou četbou na základních i středních školách. Měli by však číst i studenti vysokých škol a všichni občané, kteří si chtějí doplnit své znalosti o Tomáši Garrigue Masarykovi. Autorka knihu prezentovala na pravidelném setkání Demokratického klubu v únoru 2015 v Praze.

Zdeněk Pavlík, únor 2015

Vážené členky, vážení členové,

k tomuto číslu Dk-Dialogu je přiložena složenka na úhradu členských příspěvků za rok 2015. Pro snazší identifikaci platby uveďte jako variabilní symbol své členské číslo (je na obálce) a číslo klubového účtu je na složence i v tiráži tohoto bulletinu. S plněním své členské povinnosti neotálejte. Použijte této příležitosti též k tomu, abyste event. vyrovnali dlužnou částku za minulá léta. S dalšími čísly Dk-Dialogu budeme zasílat upozornění členům, kteří opomněli zaplatit příspěvky za minulá léta. Nechceme přistoupit k tomu, abychom těmto členům ukončili členství, neboť si vážíme každého člena, který se svým podpisem na přihlášce zavázal podporovat a šířit ideu Demokratického klubu. Výši členského příspěvku si každý vypočítává sám a způsob výpočtu byl publikován v Dk-Dialogu č. 2/2013, str. 15. Vychází přitom z průměrného příjmu a je doporučena minimální částka. Pokud někdo průměrného příjmu nedosahuje, může si příspěvek upravit. Doporučené minimum je pro členy bez vlastního příjmu (studenti, ženy v domácnosti a nepracující důchodci) 100 Kč ročně a pro ostatní výdělečně činné členy 500 Kč ročně. Osoby starší 80 let platí příspěvky pouze dobrovolně.

Dále máme pro vás důležitou informaci. V letošním roce se bude konat VIII. Valná hromada Demokratického klubu. Její předběžné datum bylo stanoveno na sobotu 28. listopadu 2015. Valná hromada je důležitou událostí v životě Klubu. Kromě volby funkcionářů poskytuje možnost všem členům, aby se kriticky vyjádřili k činnosti Klubu, aby zhodnotili, jak bylo splněno usnesení minulé valné hromady, a doporučili, čemu by se mělo věnovat více pozornosti v budoucnosti. Zejména by měli kriticky zhodnotit obsah stanovisek Klubu, která jsou určena širší veřejnosti a mají za cíl ovlivnit politické představitele, pravidelná setkání i obsah a zaměření Dk-Dialogu.

Obracíme se na členy, aby navrhovali kandidáty do ústředního výboru a do ústřední revizní komise; přitom se předpokládá souhlas navrhovaného. Tyto návrhy zasílejte poštou nebo elektronicky na klubovou adresu do konce května 2015.

Výkonná rada Demokratického klubu

KDO JE KDO Z DEMOKRATICKÉHO KLUBU (47)

Seidlová, Dana, Dr., roz. Guthová, zdravotní sestra, nar. 12. 12. 1929 v Čáslavi; manžel Rudolf (1928–1992), elektrotechnický inženýr; otec Dr. Ing. Gaston Guth (1898–1974), schwarzenberský lesní rada, matka Helena, roz. Freierová (1901–1997), dcera schwarzenberského nadlesního, děd Jiří Stanislav Guth-Jarkovský (1861–1943), zakladatel a první předseda

č. olympijského výboru (1896–1929), od roku 1894 člen MOV, autor knih o společenském chování a hradní ceremoniář u prezidenta Masaryka; dcera Kateřina (1959), sekretářka a Helena (1961), matematicka; vnuci: Štěpán (1985), Martin (1987), Lukáš (1989) a Cyril (1993).

NYNÍ: v důchodu - **ST:** maturovala v r. 1948, pro své postoje a buržoazní původ byla vyloučena z lékařské fakulty a musela se spokojit se středním zdravotnickým vzděláním jako porodní asistentka. - **KREDO:** Smysl života je v ustavičném hledání pravdy a ve službě dobré věci. **ZÁJMY:** historie, skauting, politika. - **P:** Pracovala ve zdravotnictví 15 let. - **Ž:** V roce 1969 emigrovala, po ročním pobytu v Mnichově se rodina natrvalo usadila v Curychu. Stále si však zachovávala styk s domovem, s Chartou 77 i s Pavlem Tígridem; spolupracovala s mezinárodní společností IGM (International Gesellschaft für Menschenrechte); navazovala kontakty s čs. exilem po celém světě, organizovala mezinárodní symbolickou hladovku za čs. vězně svědomí; byla činná ve skautském hnutí pod přezdívkou Pirátka, spolu s dalšími exulanty a svým mužem Punt'ou organizovali letní skautské tábory pro děti českých exulantů z celého světa, občasně skautské podniky a letní tábory, které se konaly na několika místech v Evropě. To si vyžádalo skautský časopis Tam-Tam (co nás spojuje?), v redakčním čele s Pirátkou; přispívala také do skautského časopisu Stopa, redigovaného Velenem Fanderlíkem a po jeho smrti převzala redakci. Vydala do roku 1989 ve formě ročenek čtyři čísla; byla iniciátorkou pozvání skautů z domova, kteří byli v letech 1990–1998 hosty švýcarských exilových skautů na letním táboře Válanda; v akci *Kompasová střílka* umožnila vybraným českým sociálním pracovníkům stáže ve švýcarských domovech (desátek z jejich výdělku byl určen na nákup pomůcek pro postižené děti v ČR) - **POL:** Nebyla členem žádné strany, členem Demokratického klubu od roku 2002 - **V:** Dostala řadu skautských vyznamenání, Hrot stříbrného šípů, uznání od dívčího kmene Junáka, nemalého zadostiučinění se jí dostalo při slavnostní promoci v Karolinu, kde jí byl udělen titul doktor, byla oceněna při slavnostním ceremoniálu Společnosti pro vědu a umění v Senátu ČR, uznání od českého rozhlasu se jí dostalo při konferenci zahraničních Čechů aj. - **D:** Po sametové revoluci publikovala politické zprávy z domova, které vyšly knižně pod titulem *Sedmiročenka* (2004), ve stejném roce vydala knížku *Zrcadlo mé duše* a poté knížečku *TGM: Humanista pravdou posedlý* (2014); publikuje v časopisech *Zpravodaj*, *Nový Polygon* a *Dk-Dialog*.

B: U kříže 20, 158 00 Praha 58; tel. 246 024 479, mobil: 602 884 789
Loowiesenstr. 58, CH 8106 Adlikon b. Regensburg; tel. 0041 44 8701072
e-mail: piratka@gmx.ch

Z ČINNOSTI DEMOKRATICKÉHO KLUBU

Také v listopadu, prosinci, lednu a únoru pokračovala pravidelná setkání členů a přátel Klubu k aktuálním politickým otázkám. V listopadu vystoupil kol. Jan Friedlaender s úvodním slovem na téma Versailleská konference a její vliv na demokratický vývoj v tehdejší Evropě. V prosinci měl úvodní slovo kol. Josef Kandert, který se zabýval problematikou demokracie z pohledu sociální antropologie, jak je chápána v různých světových kulturách, např. v Africe. V lednu vystoupila s úvod-

ním slovem kol. Zuzana Lehmannová na téma jedinec a kultura v procesu globalizace. Všimla si základního kulturního rozdělení světa a porovnávala zejména evropské myšlení a význam individualismu v porovnání s kolektivistickým myšlením v Asii při prosazování demokracie. V únoru se ve svém úvodním slově zaměřila kol. Iva Ritschelová na význam objektivní, nezávislé a pravdivé statistiky pro společnost.

POZVÁNKA

Další setkání členů a přátel Demokratického klubu se koná v úterý dne 17. března 2015 v 17 hod. v Měšťanské besedě, Jungmannova ulice 17, Praha 1, místnost 205. Setkání uvede kol. Petr Mach, který se bude věnovat ústavním limitům zdanění a zadlužování. Následující setkání se bude konat v úterý dne 21. dubna 2015 v 17 hod. tamtéž. Tématem úvodního slova, které připravil kol. Ivo Budil, bude budoucnost demokracie v multikulturní společnosti. Setkání bude moderovat kol. Ondřej Wagner.

Pravidelná setkání se budou konat i v dalších měsících, vždy každé třetí úterý v měsíci. Svá úvodní vystoupení předběžně přislíbili kol. Jan Švejnar, Lenka Šulová, Edvard Outrata, Eva Eckert aj. Pozvánky na tato setkání zasíláme pouze elektronicky. Pokud je nedostáváte, nemáme Vaši e-mailovou adresu. Obracíme se proto na všechny členy, aby nám sdělili svoji e-mailovou adresu (to se týká i mimopražských členů, neboť budou informováni o činnosti Klubu; můžete sdělit i e-mailové adresy dalších potenciálních členů nebo přátel Klubu, které zařadíme do adresáře. Kromě toho se pokoušíme pořádat tato setkání, i když nepravidelně, také v jiných městech. Uvítáme vaše návrhy v tomto směru.

Vydavatel: Demokratický klub, Františka Křížka 1, 170 00 Praha 7.

Telefonní číslo: 221 506 733 (též záznamník);

e-mail: dklub@volny.cz webová stránka: <http://www.demokratickyklub.cz>

Bankovní spojení Demokratického klubu:

Česká spořitelna, a.s., pobočka č. 01/103, Praha 1, Rytířská 29, číslo účtu 1923868339/0800
IBAN CZ 76 0800 0019 2386 8339 SWIFT GIBACZPX

Redakční rada: Zdeněk Kalvach (odpovědný redaktor), Radovan Jelínek, Zdeněk Pavlík
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha čj. NP 2471/93 ze dne 20.12.1993. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. 6759.

Příspěvky jednotlivých autorů, členů i nečlenů Dk, nemusejí vyjadřovat názory Klubu. Tyto jsou vyjádřeny pouze v oficiálních (číslovaných) stanoviskách Demokratického klubu.